

TỌA ĐÀM NHÂN SINH HẠNH PHÚC
(Giảng Giải Đề Tử Quy)
Tập 5

Giám định: Lão pháp sư Tịnh Không

Chủ giảng: Thầy Thái Lễ Húc

Địa điểm: Học hội Tịnh tông Đài Nam, Đài Loan

Thời gian: 15/02/2005 - 23/02/2005

Viết dịch: Ban biên dịch Pháp Âm Tuyên Lưu

Chư vị bằng hữu, chào mọi người! Tiết trước chúng ta nói đến trong gia đình có hai việc chủ yếu rất quan trọng: Một là vấn đề kinh tế, chính là đời sống vật chất; vấn đề còn lại là đời sống tinh thần, về phương diện dạy dỗ con cái. Lúc này cũng nhắc tới tình hình của gia đình hiện nay đều là vợ chồng cùng nhau kiếm tiền, phần lớn trẻ nhỏ đều được gửi tới lớp học thêm, hoặc giao cho người giúp việc, hoặc giao cho ông bà nội giữ cháu. Cho nên từ chỗ nào thấy được trí tuệ của nhân sinh? Thấy được từ trong lấy bỏ, có bỏ mới có được. Bớt kiếm một chút tiền, giáo dục con cái nhiều hơn; hay là bạn muốn kiếm được nhiều tiền rồi lo là giáo dục trẻ nhỏ? Kết quả đạt được nhất định sẽ không giống nhau.

Chúng ta thử xem người thời trước, người hiện tại năm mươi, sáu mươi tuổi và chúng ta hiện tại hai mươi, ba mươi tuổi, chúng ta thử so sánh hai thế hệ này xem. Người thời trước rất có tâm trách nhiệm, rất hiếu thuận cha mẹ. Còn thời nay của chúng ta thì sao? Thừa các bạn, mọi người không cần khách sáo, cứ nói thẳng ra, người thời nay có thái độ cuộc sống giống người thời trước hay không? Là tiến bộ hay là thụt lùi? Thụt lùi. Đời trước có tiền hay là người đời này chúng ta có tiền? Người đời này chúng ta có tiền. Đúng vậy, tại sao có tiền mà ngược lại thái độ đời sống lại thụt lùi? Như vậy thì có tiền không nhất định sẽ giải quyết được vấn đề.

Thời của cha tôi, về cơ bản đều rất nghèo, bởi vì rất nghèo, cho nên mọi người đặc biệt tiết kiệm. Nhớ lại lúc nhỏ, mỗi khi ăn cơm, đồ ăn còn thừa đều là ai gấp? Đều là cha mẹ gấp, bởi vì họ đều đã rất quen rồi, không thể lãng phí thức ăn. Cho nên cuộc sống tương đối tiết kiệm, thứ nhất tạo thành thói quen tiết kiệm, thứ hai là đời sống càng khó khăn thì con người càng biết cảm ân cha mẹ, thương yêu anh chị em. Vì vậy thời của cha tôi, khi đi học đều không phải do cha mẹ thúc giục, mà đều là bản thân tích cực chủ động, bởi vì hy vọng thông qua học tập có được thành tựu về học vấn, có thể làm cho cha mẹ trải qua những ngày

tháng tốt đẹp về sau. Bạn xem, đời sống nghèo khổ, đời sống thiếu thốn làm cho con người càng có chí khí, càng có hiếu tâm. Cho nên chúng ta phải cảm ơn nghèo khổ.

Còn thế hệ ngày nay, bởi vì từ nhỏ đời sống đã rất dư giả, muốn thứ gì có thứ đó, cho nên quen thói phung phí, quen thói tiêu tiền, vừa không biết hiếu đạo lại không có sự tôi luyện và gánh vác trong cuộc sống. Do đó, thế hệ này của chúng ta, không chỉ tiêu xài hết số tiền mình kiếm được, mà còn tiêu tiền của ai? Tiền của cha mẹ. Làm sao mọi người biết vậy? Rất nhiều người trẻ tuổi đã có thói quen tiêu dùng, hưởng thụ đến mức độ nào? Tiền lương của một tháng vừa cầm trên tay thì ngay lập tức thế nào? “Đi nào, chúng ta đi mua sắm thôi”, có thể đem tiền lương của cả một tháng tiêu sạch trong 15 ngày đầu rồi, những ngày tháng sau đó thì sống như thế nào? Những ngày tháng sau đó thì mua mì ăn liền, từng gói từng gói từ từ ăn. Nhưng sau đó không chịu nổi nữa, trở về tìm người cha già của mình: “Ba ơi, con hết tiền rồi.” Cha họ rất tức giận: “Nói với con bao lần, không nên tiêu phung phí, vậy mà con đều không nghe. Lại đây! Cần bao nhiêu?” Vẫn là đưa tiền cho con. Cho nên đời sống dư giả, chưa chắc có thể mang lại cho trẻ nhỏ thái độ nhân sinh đúng đắn!

Thời xưa có rất nhiều người đọc sách thấy rõ được điểm này, khi nhà Hán khai quốc, Lưu Bang đánh khắp thiên hạ, đã phân đất phong hầu cho hơn 100 công thần, đều có đất phong, ban cho họ rất nhiều nhà và ruộng. Hơn 100 công thần này, trải qua 100 năm, nhà sử học thời Hán đột nhiên suy nghĩ: “Mình đi tìm hiểu thử xem đời sau của hơn 100 vị công thần này trải qua 100 năm tình hình như thế nào?” Kết quả nhà sử học này rất kinh ngạc, con cháu đời sau của hơn 100 vị công thần này trên cơ bản đều đã sa sút, rất nhiều người lưu lạc ngoài đường đi xin ăn. Trong đó chỉ có đời sau của vài người vẫn còn rất tốt, trong ấy có một người tên là Tiêu Hà, lúc ban đầu khi được ban cho đất đai, Tiêu Hà muốn một miếng đất rất cần cỗi. Bởi vì miếng đất cần cỗi thì chỉ cần không canh tác thì sẽ không có cơm ăn, ông nhìn xa trông rộng, hy vọng con cái của ông về sau biết cần cù, tiết kiệm. Những người khác được ban đất đai rất tốt thì tham ăn lười làm, hơn nữa đất tốt, bạn thích thì người khác cũng thích, nên cũng khiến cho rất nhiều người nhòm ngó, rất nhiều người nghĩ cách hãm hại. Cho nên Tiêu Hà nhìn ra được, không nên để tiền lại cho con cháu, mà điều quan trọng hơn là phải lưu lại trí tuệ cho con cháu, lưu lại tấm gương cho con cháu.

Tiên sinh Tư Mã Quang đã từng nói: “Để lại tiền cho con cháu, con cháu chưa chắc có thể giữ được; để lại sách cho con cháu, con cháu chưa chắc đã đọc;

không bằng trong âm thầm để lại âm đức, chính là kế sách lâu dài cho con cháu.” Trong kinh Dịch có một câu dạy bảo rất quan trọng: “Nhà tích đức thiện, ắt thừa niềm vui”, âm đức này nhất định có thể che chở cho đời sau. Âm đức không chỉ có thể che chở cho đời sau, mà ngay khi chúng ta làm việc thiện, ngay trong quá trình chúng ta lập thân hành đạo, đã làm ra thân giáo tốt nhất cho con cháu đời sau. Đây là cha mẹ có trí tuệ nên biết chọn lựa như vậy.

Tốt, thời của cha tôi bởi vì cuộc sống tương đối khó khăn, nhà có năm anh chị em nên đi học đều không cần cha mẹ thúc giục, hơn nữa tình cảm của anh chị em đều rất hòa thuận. Vì vậy, chỉ cần có thể sống qua ngày thì hãy cố gắng nâng cao trí tuệ của trẻ nhỏ, đời sống tinh thần của trẻ nhỏ, vẫn là có thể xây dựng tốt gia đình.

Vậy chúng ta xem tiếp, có phải một người kiếm tiền thì sẽ kiếm được tương đối ít hay không? Có phải hai người kiếm tiền thì sẽ kiếm được tương đối nhiều hay không? Rất nhiều cặp vợ chồng cùng nhau kiếm tiền, thế nhưng cũng không dư được bao nhiêu, bên này thì bị bạn bè lôi kéo, bên kia thì đi mua đồ bị gạt. Chúng ta phải lý giải được nhân thật sự của tiền tài là ở đâu? Cuộc sống như thế nào mới có thể có được tiền tài? Phải làm rõ đạo lý này, nếu không thì có thể cả đời bạn đều đang kiếm tiền, nhưng cả đời cũng không có dư được bao nhiêu tiền.

Thời xưa, thần tài của Trung Quốc là Phạm Lãi, tục danh là Đào Chu Công, ông là người thời Xuân Thu Chiến Quốc. Phạm Lãi phò tá Việt Vương Câu Tiễn, ông cùng Văn Chủng phò tá Việt Vương Câu Tiễn. Sau khi khôi phục được nước Việt, về sau Phạm Lãi nói với Văn Chủng là Việt Vương Câu Tiễn có thể cùng hoạn nạn nhưng không thể cùng phú quý. Phạm Lãi rất biết nhìn người, cho nên biết nhìn người rất quan trọng, không biết nhìn người thì có thể cả đời sẽ nhận được ảnh hưởng rất không tốt. Bạn thấy, Văn Chủng không biết nhìn người, ông nhìn thấy trước mắt vinh hoa, phú quý sắp tới: “Làm sao hiện tại có thể bảo tôi bỏ đi được!” Ông không bằng lòng, sau đó Việt Vương Câu Tiễn liền ban cho Văn Chủng tự sát. Phạm Lãi mang theo Tây Thi rời đi, sau đó đến khu vực Giang Nam bắt đầu việc buôn bán, bắt đầu từ làm ăn nhỏ. Làm được không bao lâu thì phát tài lớn, Phạm Lãi lập tức đem toàn bộ tiền tài này đem quyên tặng hết; không bao lâu sau, trải qua vài năm sau thì ông lại phát tài, ông lại đem tiền đi quyên tặng hết cho những người nghèo cùng, khôn khổ, sau đó lại bắt đầu từ buôn bán nhỏ. Trên lịch sử ghi chép là “tam tụ tài, tam tán tài”.

Cho nên, vì sao con người có được tiền tài? Nguyên nhân thật sự là ông hiểu được phải bố thí tiền tài. Cách làm như vậy của Phạm Lãi cũng là tuân theo

lời dạy bảo của thánh hiền, trong sách Đại Học có nhắc đến “tài tán tắc nhân tụ”, khi chúng ta đem tiền tài cho đi thì điều gì sẽ tụ lại? Tất cả mọi người sẽ yêu kính bạn, lòng người đều hướng về bạn. Cho dù bạn làm ăn buôn bán gì, họ đều sẽ đến mua giúp, muốn đến ủng hộ bạn, bởi vì bạn đã có được lòng người. Cho nên tiền tài cho đi không phải là không còn, không phải không nhìn thấy thì không có, sức ảnh hưởng vô hình của nó chỉ cần gặp được duyên thì sẽ khởi hiện hành. Cho nên chúng ta phân tích, tiền tài phải có nhân, có duyên thì mới kết quả, “nhân” là ở bố thí tài, “duyên” là thêm vào nỗ lực của bạn, cộng thêm quý nhân giúp đỡ, cộng thêm cơ hội đến thì tự nhiên sẽ kết “quả” tài phú. Cho nên, việc tính toán tiền tài cho gia đình, bạn nhất định phải như lý, như pháp mà tính toán sắp đặt, nếu không thì dù bạn có nỗ lực cả đời, đến sau cùng có thể là uổng công.

Chị gái tôi sau khi mang thai thì liền từ bỏ công việc công chức của chị, rất nhiều bạn bè thân thích đều cảm thấy thế nào? Rất đáng tiếc. Ngay đến mẹ chồng của chị cũng thường hay nói với chị: “Con đi làm đi, mẹ sẽ giúp con trông cháu.” Thế nhưng cuộc đời có bỏ có được, sau khi chị tôi từ chức thì ở nhà chúng tôi chờ ngày sinh, sau khi sinh xong ở cữ, sau đó chị tôi tự mình trông con. Sau khi chị tôi nghỉ việc thì một mình anh rể tôi kiếm tiền, thế nhưng anh rể tôi càng kiếm càng nhiều. Tại sao càng kiếm càng nhiều? Bởi vì anh rể tôi mang tiền về đưa cho chị tôi, chị tôi nói một mình chị ở nhà giữ con cũng không dùng vào đâu, thế nên thường hay mang đến cho tôi, chị nói: “Em giúp chị mang đi in ấn kinh sách, làm một số việc thiện.” Chị tôi biết giúp chồng mình tu bố thí tài nên chồng của chị càng kiếm càng nhiều. Có một lần hai vợ chồng chị cùng nhau ra ngoài mua đồ, đúng lúc trung tâm mua sắm lớn khai trương, có thể rút thăm trúng thưởng, giải thưởng đặc biệt là một chiếc xe hơi, chị tôi cũng điền thông tin rồi bỏ vào thùng rút thăm. Không bao lâu sau, trung tâm mua sắm gọi điện thoại đến, họ nói: “Cô Thái ơi, cô đã trúng một chiếc xe hơi.” Cho nên hiểu được bố thí, “trong mạng có thì cuối cùng sẽ có”, không phải cứ nhiều người đi kiếm tiền thì sẽ kiếm được nhiều hơn, bạn cần phải biết được trồng nhân của bố thí tài.

Có rất nhiều người nói: “Tôi không có tiền thì làm sao trồng nhân của bố thí tài?” Tài này tuyệt đối không phải chỉ có tiền mà thôi. Bố thí tài bao gồm “nội tài” và “ngoại tài”. Chúng ta làm việc rất nỗ lực, đó là nội tài, sức lao động, còn có kinh nghiệm của bạn, trí tuệ của bạn, đây đều thuộc về bố thí nội tài; ngoại tài mới là tiền bạc, tài vật và vật phẩm, những thứ này đều có thể tu bố thí tài. Bố thí tiền tài có phải quên tặng càng nhiều thì phước báo sẽ càng lớn hay không? Chưa chắc. Tôi nhớ lại đã từng xem qua một bài báo, có một đôi vợ chồng nông dân,

tuổi tác của họ đều đã cao, cả đời dành dụm được một ít tiền, đúng lúc gần nhà họ xây dựng bệnh viện, là một bệnh viện rất tốt, hai vợ chồng họ liền đem tiền tích góp cả đời quyên tặng để mua một chiếc xe cứu thương. Mua một chiếc xe cứu thương, so với một nhà doanh nghiệp lớn quyên tặng mấy chục vạn, vợ chồng họ cũng quyên tặng mấy chục vạn, người nào có phước báo lớn hơn? Người nông dân đem tiền tích góp cả đời đi bố thí hết, tâm yêu thương của họ có thể tạo phước cho sinh mạng của biết bao người? Còn mấy chục vạn của nhà doanh nghiệp, đối với họ mà nói chỉ là gì? Con số lẻ mà thôi. Cho nên ruộng phước nhờ vào tâm trồng, phước phần cũng là do tâm sanh, do đó ngay khi chúng ta có thể tận tâm tận lực bố thí thì cho dù tiền nhiều hay ít đều có thể trồng được phước phần vô lượng.

Thời xưa có một cô gái, đúng lúc đi ngang qua một ngôi chùa, cô liền bước vào cửa rất thành kính lễ Phật, đúng lúc trên người cô chỉ có hai xu tiền, cô liền đem toàn bộ số tiền này đi cúng dường. Phương trượng nhìn thấy rất cảm động, đích thân đi ra giúp cô niệm Phật cầu phước, giúp cô hồi hướng. Sau đó cô được gả vào trong cung, cũng trở nên giàu có, cô mang theo mấy ngàn lượng đến ngôi chùa ấy, cũng là muốn mang tới để cúng dường. Kết quả là phương trượng không ra, chỉ bảo một đồ đệ ra giúp cô tụng kinh hồi hướng. Cô gái này liền rất hiếu kỳ: “Ngày trước con chỉ cúng có hai xu tiền, lần này mang tới mấy ngàn lượng; hai xu tiền thì đích thân phương trượng giúp con sám hối, hồi hướng. Thế nhưng hiện tại con cúng mấy ngàn lượng nhưng lại chỉ bảo đồ đệ ra mà thôi?” Cô gái này cũng rất có trí tuệ, cô biết đi thỉnh giáo với phương trượng để hiểu cho rõ ràng vấn đề này. Cô đã chủ động đi tìm phương trượng, đi hỏi tại sao lại có tình huống như vậy, phương trượng nói với cô: “Hai xu tiền lúc trước là xuất phát từ tâm chân thành của cô, do đó nếu tôi không ra giúp cô hồi hướng thì có lỗi với cô. Lần này tuy cô mang đến mấy ngàn lượng, thế nhưng tâm của cô đã không còn chân thành, tha thiết như lần trước nữa, nên để học trò của tôi làm là được rồi.”

Cho nên ruộng phước của một người, cội nguồn vẫn là ở tâm của họ. Chỉ cần chúng ta có tâm này, thường biết bỏ tiền ra để cứu giúp người khác thì phước báo của chúng ta đều đang tích lũy từng chút, từng chút một. Tốt, vấn đề về tiền tài, chúng ta đã có được nhận thức đúng đắn thì sẽ không còn sợ được sợ mất, nhìn thấy người khác kiếm được nhiều tiền, tâm của chúng ta sẽ như thế nào? Thấp thỏm không yên, không cần thiết. Chúng ta cứ thật thà mà tu bố thí tài của chúng ta thì quả báo tự nhiên sẽ hiện tiền.

Như vậy là phương diện kinh tế đã được giải quyết, tiếp theo là đến vấn đề giáo dục con cái, vợ chồng phải có nhận thức chung tốt. Giáo dục đương nhiên điều quan trọng trước tiên là phải “lấy mình làm gương”, cho nên thời xưa nói “tam tông tứ đức”, “phu nghĩa phụ thính”, chính là người làm chồng phải có ân nghĩa, phải có tình nghĩa, phải có đạo nghĩa; phải làm được ân nghĩa, tình nghĩa, đạo nghĩa thì mới có thể làm tấm gương tốt cho con cái. Đối với cha mẹ của mình có ân nghĩa thì con cái sẽ hiểu được chúng cũng phải hiếu thuận cha mẹ; đối với vợ phải có tình nghĩa, vợ cùng gánh vác nặng nhọc với chúng ta, cùng nhau xây dựng gia đình này thật không dễ dàng, cho nên phải luôn nhớ đến ân tình này của vợ. Người vợ có một ân tình mà cả đời này chúng ta báo đáp không được, đó chính là giúp chúng ta thế nào? Nói dối tông đường. Sứ mạng này rất lớn lao, nếu không thì chúng ta tự mình có làm được không? Không được, không người nào có thể thay thế được, chúng ta phải cảm ơn vợ. Vì vậy người làm chồng, mỗi lần nghĩ đến chính là mình có vợ giúp mình nói dối tông đường như vậy, khi chúng ta lúc nào cũng để ân đức này trong lòng, vợ chồng chung sống sẽ không tốt sao? Không thể nào! Sau đó đối với con cái phải có đạo nghĩa, nhất định phải dạy tốt con cái, đó là bổn phận và trách nhiệm của người làm cha mẹ.

Người vợ phải có tứ đức: “Phụ đức, phụ ngôn, phụ công, phụ dung.” Người vợ phải có đức hạnh, nếu như người vợ không có đức hạnh, có thể khi gả đến nhà người ta thì sẽ khiến cho gia đình người ta thế nào? Sao mọi người biết hay vậy? Chó gà không yên, vốn dĩ trong nhà không có chuyện gì, khi gả vào nhà thì rồi tung cả lên, cho nên “đức” rất quan trọng. Vì vậy, con trai hiếu không bằng con dâu hiếu, thời xưa có nói: “Cưới một người vợ tốt, gia tộc có thể hưng vượng ba đời.” Vậy nếu cưới một người vợ không tốt thì gia đình sẽ như thế nào? Sẽ suy bại ba đời. Do đó, tiêu chuẩn đầu tiên của cưới vợ là gì? Là đức hạnh, cưới vợ phải cưới người có đức hạnh. Hiện nay, người nam có nhận thức như vậy nhiều không? Không nhiều. Tốt, vì vậy chúng ta phải giáo dục con cái, sau này muốn tìm đối tượng trước tiên phải chú trọng đức hạnh, phải có “phụ đức”.

Hơn nữa phụ đức này, tự nhiên mà hành vi, lời nói của người mẹ sẽ có ảnh hưởng thâm lắng đối với trẻ nhỏ. Mẹ của tôi thường hay nói cha tôi: “Lòng dạ của ông quá yếu mềm”, sau khi nói xong lại nói tiếp: “Tất cả mọi người cũng đều như vậy.” Vốn dĩ đang nói cha tôi, sau đó cả nhà đều bị bà nói hết, tôi còn phải bổ sung một câu: “Chẳng phải mẹ cũng như vậy sao.” Tôi nhớ lúc nhỏ có lần về quê ngoại, đi xe taxi về quê ngoại, kỹ thuật lái xe của tài xế không được tốt, khi lái vào một con đường nhỏ thì một bánh xe chạy lệch xuống rãnh nước. Khi xe

rớt xuống, do vì pô xe đụng vào thành đường bê tông nên bị lỏng lẻo, thế nên nửa đoạn đường, sau đó cái pô xe phát ra tiếng kêu “cách cách cách cách”, cứ như vậy mà đến nhà bà ngoại tôi. Kết quả khi mẹ tôi trả tiền xe cho ông ấy thì còn lấy thêm 500 đồng đưa cho ông.

Vào lúc đó tôi còn nhỏ, khi mẹ tôi lấy tiền ra trả cho tài xế taxi, xin hỏi, mẹ tôi có nói với tôi là bà đang làm gì hay không? Bà không nói, thậm chí bà còn không biết con trai bà đang đứng nhìn. Thế nhưng trong đầu của tôi xuất hiện mấy hàng chữ, đó là mẹ tôi cảm thấy họ là người kiếm tiền bằng sức lao động, rất không dễ dàng, chi phí để sửa xe này nhất định sẽ tạo thành gánh nặng cho gia đình ông ấy, cuộc sống của chúng tôi tương đối dư dả thì nên giúp đỡ cho ông ấy một chút. Hành động đó của mẹ tôi khiến cho tôi rất cảm động, cho nên từng lời nói, việc làm của người mẹ đều có sự ảnh hưởng thâm lắng đối với con trẻ. Sau này, vì trong lúc tôi giảng bài, đột nhiên hồi tưởng lại cảnh tượng này, tôi gọi điện thoại kể cho mẹ tôi nghe chuyện này, mẹ tôi thế nào? Mẹ tôi sớm đã quên mất chuyện này rồi, thậm chí là căn bản mẹ không hề biết con cái đều đang học tập, đều đang cảm động. Như vậy, phụ đức thật sự là ngay trong từng lời nói, việc làm đều đang ảnh hưởng đến con cái.

Tiếp theo là “phụ ngôn”. Lời nói của người mẹ khi nào bắt đầu ảnh hưởng đến trẻ nhỏ vậy? Ngay từ lúc thai giáo. Nếu lời nói của người mẹ rất dịu dàng, trẻ nhỏ ở trong thai sẽ cảm nhận rất dễ chịu; nếu như người mẹ lớn tiếng, nói chuyện rất khắc nghiệt, đứa trẻ này sẽ học tập ngay từ trong thai. Cho nên chúng ta thường đến nhà một số bạn bè thì cảm thấy người trong nhà họ nói chuyện giống như thế nào? Giống như đang cãi lộn vậy, đều rất lớn tiếng, đó chính là một loại thói quen. Cho nên nói quá lớn tiếng, nói lời khắc nghiệt, con cái của bạn đều đang học tập. Nếu lời nói của chúng ta rất ôn hòa, lời nói có thể bao dung người khác, con cái sẽ học được điều tốt. Tôi nhớ lại, cha mẹ tôi từ trước đến giờ chưa từng ở trước mặt con cái chúng tôi nói một người bạn nào đó của họ không tốt. Điều này rất quan trọng! Khi người làm cha mẹ ở trước mặt con cái nói người này không tốt, người kia rất không tốt, xin hỏi: Con cái của họ học được cái gì? Học được khắp nơi thấy người khác không tốt, phê bình khắp nơi, sẽ rất ngạo mạn. Vì vậy, lời nói của chúng ta cũng phải thận trọng.

Tiếp theo là “phụ công”. Thời xưa, phụ nữ biết đan quần áo, biết làm rất nhiều việc nhà, đây gọi là phụ công. Vậy đổi thành tình huống hiện nay, phụ nữ còn cần phải đan áo len để làm gì? Việc này tương đối không cần thiết, bởi vì hiện nay ngành dệt may tương đối phát triển. Tình hình của gia đình thời xưa và

thời nay không giống nhau, thế nhưng một người mẹ muốn duy trì tốt gia đình thì vẫn cần phải có rất nhiều năng lực tốt. Thí dụ nói trong nhà thì phải như thế nào? Dọn dẹp sạch sẽ. Trẻ nhỏ lớn lên trong môi trường sạch sẽ, ngăn nắp, trong vô hình chúng sẽ cảm thấy đồ đạc thì phải được lau sạch sẽ, đồ vật thì phải để ngay ngắn. Nếu chúng thấy đồ đạc lộn xộn, chúng sẽ bắt giác tự mình ra tay dọn dẹp.

Ngoài dọn dẹp gia đình ra, người vợ còn phải có thể nấu được một số món ăn ngon, bởi vì nếu con cái và chồng đều ăn cơm bên ngoài thì sẽ có kết quả gì? Sẽ có kết quả gì? Ăn cơm ở bên ngoài thì bầu không khí gia đình không hòa hợp, người nhà rất ít ngồi chung với nhau. Hơn nữa, thường ăn bên ngoài, thức ăn ở bên ngoài như thế nào? Vừa nhiều dầu, vừa mặn. Cho nên hiện tại bệnh gì là nhiều nhất? Bệnh tim mạch. Bệnh tim mạch này khó tìm được nơi điều trị, bởi vì bạn muốn đặt một giường bệnh thì phải ngồi xếp hàng chờ đến nửa ngày. Thế nên thời nay người bị đột quỵ, người bị nhồi máu cơ tim đặc biệt nhiều. Trong nhà nếu thường nấu những món ăn thanh đạm, khiến cho người trong nhà đều rất vui vẻ, đều trở về nhà ăn. Tôi nhớ lúc nhỏ, còn có một câu khẩu hiệu rất hay gọi là: “Ba ơi về nhà ăn cơm tối”, liền có bầu không khí gia đình rất tốt.

Tiếp theo là “phụ dung”. Dung mạo của người phụ nữ, đương nhiên không phải là trang điểm giống như ngày kết hôn. Đúng vậy, phụ dung là biểu thị rất đoan trang, rất giản dị, không thể sinh con xong thì không còn để ý gì đến mình nữa. Rất nhiều cô gái sinh con xong, cảm thấy mình nhất định phải giống như bà mẹ già, cho nên không chú ý ăn mặc. Rất có thể ông chồng vừa bước vào cửa thì liền giật mình, á lên một tiếng rồi lập tức chạy ra, như vậy thì không tốt; phải khiến cho chồng khi nhìn thấy thì thuận mắt vui lòng. Hơn nữa, nghi dung đoan trang của bạn sẽ làm tấm gương tốt cho ai? Con cái. Đúng vậy, chúng ta phải nhìn xa. Vì vậy, phụ dung cũng là rất quan trọng.

Tốt, khi vợ chồng đều có thể đoan chánh ngôn hành, phẩm hạnh của chính mình, vậy thì nhất định sẽ giáo dục tốt con cái. Hiện nay nói nam nữ bình đẳng, cho nên người nữ cần tứ đức này, người nam cũng cần. Người chồng cũng phải có đức, lời nói của người chồng cũng phải giọng nhẹ nhàng, dễ nghe, ngôn ngữ cũng phải thường hay “miệng nở hoa sen”, làm tấm gương tốt cho con cái. “Phu công”, người nam không có bản lĩnh thì không được, làm sao có thể duy trì gia đình. Tiếp theo là “phụ dung”, bạn làm cha ở trong nhà mà ăn mặc lôi thôi thì sẽ ảnh hưởng không tốt đến con cái; có người làm cha lúc ngồi còn gác chân trên bàn, đây cũng là “phụ dung”, con cái học được điều gì? Do đó, chúng ta mọi lúc

phải luôn nhắc nhở chính mình làm tấm gương tốt cho con cái, lấy mình làm gương rất quan trọng.

Tiếp theo, dạy trẻ nhỏ phải ân uy đồng thời, ân uy cùng giúp, nói dễ hiểu một chút chính là có người diễn vai phản diện, có người diễn vai chánh diện. Ân uy cùng giúp đỡ, cương nhu cùng giúp đỡ, cho nên người Trung Quốc nói đạo trung dung, không thể thái quá, cũng không thể bất cập. Nếu như hôm nay chỉ có ân, đối với trẻ nhỏ vô cùng tốt thì chúng sẽ như thế nào? Chúng không sợ cha mẹ, sẽ cười lên đầu cha mẹ. Nếu như chỉ có uy, rất hung dữ với con trẻ thì con trẻ sẽ có khoảng cách với chúng ta. Vì thế, ân uy phải nắm bắt cho tốt.

Đúng lúc con trai của chị gái tôi, lúc còn trong tháng thì đa phần thời gian đều ở nhà chúng tôi, công việc của anh rể tôi khá bận. Lúc ở nhà chúng tôi, tôi cũng gánh vác trách nhiệm việc dạy bảo đứa cháu này. Bạn xem, tôi thích hợp diễn vai chánh diện hay phản diện? Mọi người cảm thấy thế nào? (Đáp: phản diện) Phản diện à? Làm sao vừa nhìn mà biết ngay vậy? Tôi nhớ năm đầu tiên tôi đi dạy học, có một lần học trò không giữ quy củ, tôi quở mắng chúng một trận. Từ lần hai đi xuống lần một, bước vào văn phòng, giáo viên toàn trường đều nhìn tôi nói: “Thầy cũng biết tức giận sao?” Họ đều rất kinh ngạc. Thực ra lúc nên tức giận mà không giận thì không thể nào dạy tốt học sinh được, chúng ta tức giận là muốn để cho học sinh cảnh giác, về sau không được tái phạm lỗi lầm này nữa. Cho nên cuộc đời như vở kịch, nên diễn như thế nào thì phải diễn giống như vậy. Thế nên, đối với đứa cháu này của tôi, tôi diễn phản diện, mẹ cháu là chánh diện, phản diện và chánh diện nhất định phải phối hợp thật tốt.

Tôi nhớ cũng là vào mấy năm về trước, đúng lúc cũng là đêm giao thừa, đêm giao thừa ăn cơm ở nhà chúng tôi, đứa nhỏ này vừa cầm đũa lên liền cầm sát ở đầu đũa mà gấp thức ăn. Tôi liền nói với cháu: “Vĩ Vĩ, cầm như vậy có vi khuẩn, con cầm đũa thì nhất định phải cầm ở phần trên.” Nó nhìn tôi, rồi vẫn đưa tay cầm như cũ, tôi cũng rất kiên nhẫn, tôi nói: “Cầm như vậy sẽ có vi khuẩn, con phải cầm ở phía trên như vậy.” Nó lại nhìn tôi, tuy nó không nói lời nào, bạn biết chúng có ý gì không? Ý muốn nói: “Để cháu xem thử giới hạn của cậu đến mức nào?” Rất nhiều trẻ nhỏ biết nhìn giới hạn của cha mẹ, khi chúng vượt qua được giới hạn của bạn thì chúng liền có thể muốn gì được nấy, bạn liền sẽ từng bước nhượng bộ, chúng có thể dùng cảm xúc để uy hiếp bạn. Tôi thấy khuyên nó ba lần không có tác dụng, tôi lập tức bế nó lên, đi về phía phòng của tôi. Tại sao phải đi về phòng của tôi? Phải cắt đứt hết tất cả viện binh của nó thì nó mới biết là sắp có việc không hay rồi. Khi tôi bế nó đi, mẹ tôi lập tức nói: “Sắp đón giao thừa

rồi, đừng đánh nữa!” Có nên đánh hay không? Làm gì có chuyện sắp đón giao thừa, phạm sai lầm không cần xử phạt? Như vậy thì trẻ nhỏ căn bản sẽ không biết quy củ ở chỗ nào.

Hiện tại có rất nhiều phụ huynh, vào ngày thứ bảy, ngày chủ nhật thì có thể ngủ đến giữa trưa, có tình hình này hay không? Năm ngày thì họ bình thường, đến thứ bảy và chủ nhật thì không bình thường, đời sống của họ liền lộn xộn lên, không có quy luật. Cho nên hiện nay lúc đi học vào thứ hai, biểu lộ của học sinh như thế nào? Bộ dạng uể oải. Do đó, nguyên tắc của quy định không thể thay đổi vì bất cứ tình huống nào, nếu không thì trẻ nhỏ nhất định sẽ ham chơi lười làm, nhất định sẽ đi theo chiều hướng ham chơi mà không tuân thủ quy tắc. Tôi thường nhắc chị tôi, cho dù chị dẫn cháu đi leo núi, đi ra ngoài chơi mấy ngày, mỗi ngày nhất định phải cố định làm sao đem kinh điển cần học thuộc ra học. Phải thật thuộc. Như vậy thì trong lòng trẻ nhỏ sẽ hiểu rõ, cho dù ở trong nhà hay ra bên ngoài, bài tập về nhà của chính mình phải như thế nào? Phải làm được. Khi nguyên tắc của bạn càng rõ ràng, thì chúng sẽ cảm thấy đó là bổn phận của chúng, chúng sẽ không có tâm cầu may, chúng sẽ không ở đó mà nói những lời như: “Mẹ ơi, hôm nay thôi đi mà”, rồi nói những lời ngon ngọt cho bạn nghe. Nhất định phải nắm chắc nguyên lý, nguyên tắc này.

Ngay khi tôi bế nó vào phòng, thật ra lúc đó điều quan trọng nhất là phải để nó biết chính mình đã sai rồi, có phải chúng ta thích trừng phạt trẻ nhỏ hay không? Không phải vậy! Cho nên tôi nói với nó: “Con có khóc nữa cũng không hề gì, con khóc càng lớn tiếng, cậu sẽ trừng phạt con càng nặng.” Kết quả khi tôi vừa nói như vậy thì nó như thế nào? Khóc càng lớn tiếng hơn, tôi liền đánh nó một cái. Thật ra lúc đó nó còn mang tã, vốn sẽ không đau, chỉ là khí thế này của tôi làm cho nó như thế nào? Bị chấn động. Sau đó tôi nói với nó: “Cảm xúc tuyệt đối không thể nào đạt được mục đích của con, hôm nay con có khóc thế nào cũng không ích gì đâu.” Ngay khi bạn rất kiên định, chúng vừa nghe thì hiểu là phương pháp của chúng như vậy tuyệt đối không thể nào đạt được mục đích, chúng sẽ không khóc nữa. Ngay khi nó không khóc nữa, lúc này chúng ta phải đem đạo lý giảng rõ ràng cho nó nghe: “Cậu dạy con như vậy là muốn tốt cho con, con nên tiếp nhận lời dạy dỗ của người lớn.” Lúc đầu rất hung dữ nhưng sau đó biến thành như thế nào? Biến thành rất hiền từ. Sau khi giảng cho nó nghe xong, tôi liền đi ra.

Vai phản diện đã diễn xong rồi, ai sẽ diễn tiếp? Chánh diện phải lên diễn tiếp, cho nên chị tôi liền bước vào. Vừa bước vào, nó liền chạy đến trước mặt chị,

ôm lấy chị làm nũng, chị tôi lập tức giữ nó lại: “Con vừa phạm phải lỗi gì? Tự mình nói xem.” Nó không nói, lại tiếp tục ôm chị tôi, chị vẫn rất kiên trì, lại hỏi con trai mình: “Con vừa phạm phải lỗi gì? Tự mình nói xem.” Phải để trong ký ức của trẻ nhỏ không phải lưu lại ở chỗ bị cậu xử phạt, mà phải lưu lại ở chỗ nào? Chính mình đã phạm phải lỗi lầm gì. Sau khi nói xong, chị của tôi liền nói với con mình: “Mau đi xin lỗi cậu.” Bắt nó phải tới xin lỗi tôi, đây chính là tạo thành một kết thúc rất đẹp cho cơ hội giáo dục này. Rất nhiều bậc làm cha mẹ dạy con chỉ xử phạt là xong, trút hết cảm xúc thì thôi, đều không hề làm động tác kết thúc, cho nên trong ký ức của trẻ nhỏ, chúng chỉ cảm giác tính khí của cha mình không tốt, tính khí của mẹ mình không tốt. Do vậy, ân uy cùng giúp đỡ, sự phối hợp giữa hai vai phản diện và chánh diện phải cẩn thận.

Hiện nay có người diễn vai phản diện hay không? Người làm cha hiện nay có chịu diễn vai phản diện hay không? Không chịu làm. Tại sao người làm cha hiện nay không chịu diễn phản diện? Bởi vì họ làm việc rất bận rộn, cảm thấy đối với con như thế nào? Ấy vậy. Khó có dịp ở bên con, nên họ đều muốn nhìn thấy vẻ mặt vui cười của trẻ nhỏ, vì vậy mỗi lần họ quay về nhà thì mang về cái gì? Quà tặng, đồ chơi. Không chỉ không diễn phản diện, đều đang diễn chánh diện, sau đó trẻ nhỏ chạy đến: “Ba thật tốt!” Vợ vàng cầm lấy đồ chơi mang đi. Hết lần này, đến lần khác đều là như vậy, chỉ mang quà về cho trẻ nhỏ, trải qua hai, ba tháng, đứa trẻ này vội chạy đến: “A, ba về”, chúng không phải nhìn bạn, mà chúng nhìn cái gì? Nhìn món quà, cầm lấy quà rồi bỏ đi. Đột nhiên có một hôm bạn trở về mà không mang quà, chúng sẽ nói: “Ba ơi, sao ba lại về tay không như vậy?” Cho nên không thể dùng vật chất để xây dựng quan hệ cha con, như vậy rất không tốt, phải nên dùng sự quan tâm, tâm yêu thương của bạn để xây dựng quan hệ cha con.

Người cha không diễn phản diện thì ai diễn? Người mẹ diễn. Thiên tính của người nữ là tương đối có tâm yêu thương, đều rất quan tâm đối với trẻ nhỏ, nên họ diễn vai chánh diện là tự nhiên nhất. Nhưng hiện tại người mẹ không chỉ phải diễn chánh diện mà còn phải diễn gì? Phải diễn cả phản diện nữa, rất nhiều người mẹ sau khi diễn xong phản diện với con, trong lòng mình lại cảm thấy rất khó chịu. Lúc đầu phải diễn phản diện, có thể chốc lát lại phải biến thành chánh diện, có diễn tốt được không? Không diễn tốt được, vừa trút xong cơn giận, lại phải rất từ ái đối với con. Cho nên, bệnh nghiêm trọng nhất của phụ nữ hiện nay là bệnh gì? Gọi là mất cân bằng nội tiết tố, có phải vậy không? Thường hay phải diễn phản diện, bỗng chốc lại phải chuyển thành chánh diện, nên tạo thành áp lực

rất lớn đối với thân tâm của họ. Do đó vẫn là người chồng, bởi vì người nam thuộc cương, người nữ thuộc nhu, vẫn là người chồng nên đóng vai phản diện, như vậy trẻ nhỏ mới không dễ dàng gây rối. Chúng tôi nhớ lúc còn nhỏ, chỉ cần ánh mắt của cha trừng chúng tôi một cái, chúng tôi lập tức biết được phải thu liễm.

Tôi thường đề nghị những người làm cha thời nay, bởi công việc khá bận rộn, kiến nghị với họ là không nhất định phải dành nhiều thời gian bên cạnh con. Cũng nhất định phải dành nhiều thời gian thì trẻ nhỏ mới cảm nhận được bạn rất quan tâm đến chúng, quan trọng nhất là bạn có tâm này hay không. Nếu mỗi ngày bạn bỏ ra mười phút, trong mười phút này điện thoại di động phải như thế nào? Phải tắt đi. Khoảng thời gian này chính là thời gian bạn ở chung với con mình, bạn lấy sách thánh hiền ra, lấy Những Câu Chuyện Giáo Dục Đạo Đức ra, mỗi ngày kể cho chúng nghe hai mẩu chuyện. Bạn làm như vậy liên tục không gián đoạn, con trẻ sẽ cảm thấy bạn rất quan tâm đến chúng, sau khi chúng nghe chuyện xong, đến trường học chúng sẽ kể với các bạn: “Mỗi ngày ba mình đều kể cho mình nghe hai câu chuyện.” Bạn học sẽ như thế nào? Bạn học sẽ nhìn chúng với ánh mắt ngưỡng mộ, sau đó chúng sẽ nói: “Nào, để mình kể cho các bạn nghe hai câu chuyện này”, đồng thời bạn huấn luyện chúng làm thế nào để chia sẻ với mọi người những câu chuyện về các bậc thánh hiền. Cho nên, điều quan trọng nhất là bạn phải có tâm này. Tốt, đây là có thể dạy tốt con cái.

Vừa rồi chúng ta có nhắc đến quan hệ ngũ luân, trong đó quan hệ vợ chồng là quan trọng nhất, vợ chồng chánh thì ngũ luân chánh. Cho nên “thâm nhập một môn”, một môn này đã nắm bắt được cương lĩnh của đạo đức, mà Đệ Tử Quy đã nắm bắt được cương lĩnh của đạo đức, cho nên trước tiên chúng ta học tập, thâm nhập từ một môn Đệ Tử Quy này. Làm thế nào thâm nhập? Thâm nhập là phải làm được giải hành tương ứng, sau khi lý giải, nhất định phải đi thực hành. Bạn thực hành thì sẽ giúp bạn càng thể hội được đạo lý thánh hiền, thể hội được càng sâu thì lý giải sẽ được càng sâu, lý giải được càng sâu thì bạn thực hành được càng chắc chắn; giải giúp đỡ hành, hành lại giúp đỡ giải. Vì vậy, chúng ta học một câu nhất định phải hiểu được, phải mau nỗ lực thực hành, phải huân tu lâu dài, lâu dài là chỉ thời thời khắc khắc. Tôi thường hay nói với rất nhiều bạn bè: “Chỉ cần các bạn duy trì thời gian dài không gián đoạn, mỗi ngày sớm tối đọc Đệ Tử Quy một lần, bảo đảm sau ba tháng, các bạn sẽ cảm thấy đạo đức, học vấn có tiến bộ rất lớn, ba tháng.” Trước mắt người uống vào thang thuốc này hiệu quả đều rất tốt, mọi người có muốn uống thử không?

Khi tôi ở Hải Khẩu, có một vị thầy giáo thật sự đã làm được, vị thầy giáo này khi lần đầu tiên tới học, tôi có ấn tượng rất sâu, vào tiết Nguyên Tiêu năm vừa rồi. Khi thầy nghe giảng, mắt không hề dao động, tôi giảng rất nhiều câu chuyện của thánh triết, thầy đều rất phấn khởi ghi chép lại. Thầy học được hơn ba tháng thì đi đến trước mặt tôi và nói, thầy nói: “Thầy Thái ơi, giáo dục thánh hiền tốt đến như vậy, không thể chỉ có gia đình tôi được lợi ích, tôi mong muốn quay về quê hương của tôi để dạy Đệ Tử Quy.” Bởi vì thầy lập chí, bởi vì thầy sớm tối đọc qua một lần không gián đoạn trong thời gian dài, cho nên tiến bộ đặc biệt nhanh. Khi đọc vào buổi sáng, là nhắc nhở chính mình hôm nay phải làm được những lời dạy bảo trong Đệ Tử Quy; khi đọc vào buổi tối, chúng ta phản tỉnh lại xem, ngày hôm nay mình đã làm được điều gì, khích lệ cho mình một chút; những điều nào chưa làm được, phải càng cảnh giác hơn, sau không làm nữa, sau không tái phạm nữa. Như vậy mới có thể thu được hiệu quả tốt, có thể huân tu lâu dài.

Hơn nữa, tu là tu sửa. Trong cách nghĩ, cách nhìn, cách nói, cách làm luôn nhắc nhở chính mình tu sửa trở lại. Tu sửa thường là tu sửa lúc bạn đối mặt, giao lưu với người khác thì phải tu sửa, chứ không phải khi mắc sai lầm rồi mới tu sửa. Có một người bạn, anh ấy chia sẻ với tôi là, anh nói điều anh khó tu sửa nhất chính là việc “khuyết điểm người, chớ vạch trần”, bởi vì mấy chục năm nay đã quen nói lỗi của người khác rồi, cho nên anh cũng rất dụng công, sớm tối đều đọc Đệ Tử Quy một lần. Kết quả mỗi lần anh muốn nói lỗi của người khác, đột nhiên câu kinh văn trong Đệ Tử Quy liền như thế nào? Liền xuất hiện. Câu “khuyết điểm người, chớ vạch trần” liền hiện lên trong đầu của anh, miệng của anh liền lập tức như thế nào? Khép lại. Đây gọi là trải sự rèn tâm, trải qua những sự việc này, không ngừng tu sửa cách nghĩ, cách nhìn, tu sửa trong cách nói, cách làm.

Chúng ta đã đề cập đến toàn bộ thái độ học tập, bao gồm: thứ nhất phải lập chí; thứ hai phải nỗ lực thực hành; thứ ba, học tập theo thứ tự rất quan trọng, trước tiên nhất định phải xây dựng nền tảng đạo đức, sau đó mới đọc các kinh điển khác; thứ tư, phương pháp học tập phải có thể thâm nhập một môn, huân tu lâu dài.

Chúng ta có thái độ đúng đắn rồi, tiếp theo chúng ta mới bước vào học tập Đệ Tử Quy. Học Đệ Tử Quy, người bình thường nghe đến “đệ tử”, họ sẽ có nhận thức sai lầm, cảm thấy là dành cho ai học? Dành cho trẻ nhỏ học. Thật ra, đệ tử này không phải là chỉ trẻ nhỏ, đệ tử là chỉ học trò của các bậc thánh hiền, đều gọi là đệ tử. Chữ “quy” cũng là chữ hội ý, bên trái là chữ “phụ”, bên phải là chữ

“kiến”, gọi là kiến giải của đại trượng phu. Đương nhiên kiến giải của đại trượng phu nhất định là tùy thuận theo lời dạy bảo của thánh hiền, cũng chính là dựa vào chân lý của nhân sinh để làm việc, đối nhân, xử thế. Chúng ta học Đệ Tử Quy mới có thể dạy tốt được trẻ nhỏ, “muốn dạy con cái thì trước tiên phải dạy chính mình”, muốn dạy tốt con cái thì trước tiên phải nâng cao chính mình, chính mình phải học tốt trước, như vậy mới có thể làm tốt được công việc thân giáo.

Tốt, chúng ta mở trang 60, trước tiên chúng ta cùng nhau đọc một lần phần tổng tự. Chuẩn bị bắt đầu:

“Đạo làm người, thánh nhân dạy, hiếu để trước, kế cần tín, yêu mọi người, gần người nhân, có dư sức, thì học văn.”

Thưa các bạn, nếu bạn quay về mà ngồi vào bàn học vẫn đọc có tinh thần như vậy, nhất định sẽ khiến cho con cái đối với bạn như thế nào? Cung kính nể phục. Sự hiếu học của bạn sẽ khiến con cái cảm động. Tiết học hôm nay của chúng ta tới đây thôi. Cảm ơn mọi người!